

2.5 Životní prostředí, infrastruktura, poloha, dostupnost

2.5.1 Životní prostředí

Rozsáhlá problematika životního prostředí neoplývá příliš statistickými daty v regionálním členění. Strukturu pozemků podle správních obvodů ORP doplňují další údaje ze zdrojů mimo ČSÚ. Některá data (investice na ochranu životního prostředí, emise, vodovody a kanalizace) jsou k dispozici pouze v členění podle okresů.

Rozdíly ve **struktuře pozemků** jsou podmíněny odlišnými fyzicko-geografickými podmínkami v jednotlivých správních obvodech ORP. Zatímco největší podíl zemědělské půdy je na Vysokomýtsku a Litomyšlsku, lesní půda je nejvíce zastoupena na Českořebovsku a Králicku, tedy ve správních obvodech s nejnižším podílem zemědělské půdy. Nejvyšší podíl vodních ploch je na Pardubicku zásluhou sítě rybníků v okolí Lázní Bohdaneč, toku Labe včetně mrtvých ramen a zatopených písňů poblíž krajského města. Nadprůměrné zastoupení mají vodní plochy též na Přeloučsku a Hlinecku. Rekreační využití mají přehradní nádrže Seč a Pastviny. Na vodní plochy je chudé Českořebovsko, Králicko a Litomyšlsko. Českořebovsko má spolu s Pardubickem nejvyšší podíl zastavěných a ostatních ploch, sloužících pro hospodářskou činnost včetně dopravy. Více než 10 % zastavěných a ostatních ploch má ještě Přeloučsko, zatímco na Holicku je podíl těchto ploch téměř o polovinu nižší.

Tab. 2.5.1.1 Pozemky podle druhu k 31. 12. 2005

	Výměra půdy celkem (ha)	v tom (%)					Ekologická stabilita krajiny ¹⁾	Podíl půdy zařazené do LFA ²⁾ (%)
		zemědělská půda	lesní pozemky	vodní plochy	zastavěné plochy	ostatní plochy		
Pardubický kraj	451 846	60,5	29,5	1,4	1,6	7,1	0,89	43,6
v tom správní obvody:								
Česká Třebová	7 969	41,6	45,5	0,5	2,0	10,4	1,68	19,1
Hlinsko	24 658	54,1	35,5	1,8	1,2	7,4	1,44	93,1
Holice	21 364	53,1	39,8	1,5	1,5	4,1	1,19	-
Chrudim	74 605	63,5	26,3	1,4	1,9	6,9	0,71	31,3
Králíky	15 862	49,0	43,5	0,5	1,0	5,9	2,47	100,0
Lanškroun	27 515	61,2	31,6	0,7	1,1	5,5	1,09	56,1
Litomyšl	33 711	69,2	23,3	0,5	1,2	5,8	0,58	19,9
Moravská Třebová	41 726	55,1	37,4	0,8	1,1	5,7	1,05	38,9
Pardubice	40 923	67,2	13,2	3,5	3,2	12,8	0,36	-
Polička	27 264	59,7	31,9	0,7	1,1	6,6	1,13	100,0
Přelouč	25 721	54,7	32,1	2,7	1,8	8,6	0,84	6,9
Svitavy	35 158	60,8	30,6	0,9	1,2	6,4	0,86	69,9
Ústí nad Orlicí	19 050	58,5	32,7	0,8	1,4	6,5	1,34	67,7
Vysoké Mýto	28 186	70,4	19,5	1,8	1,8	6,5	0,59	0,6
Žamberk	28 132	60,3	30,9	1,1	1,3	6,5	1,39	100,0

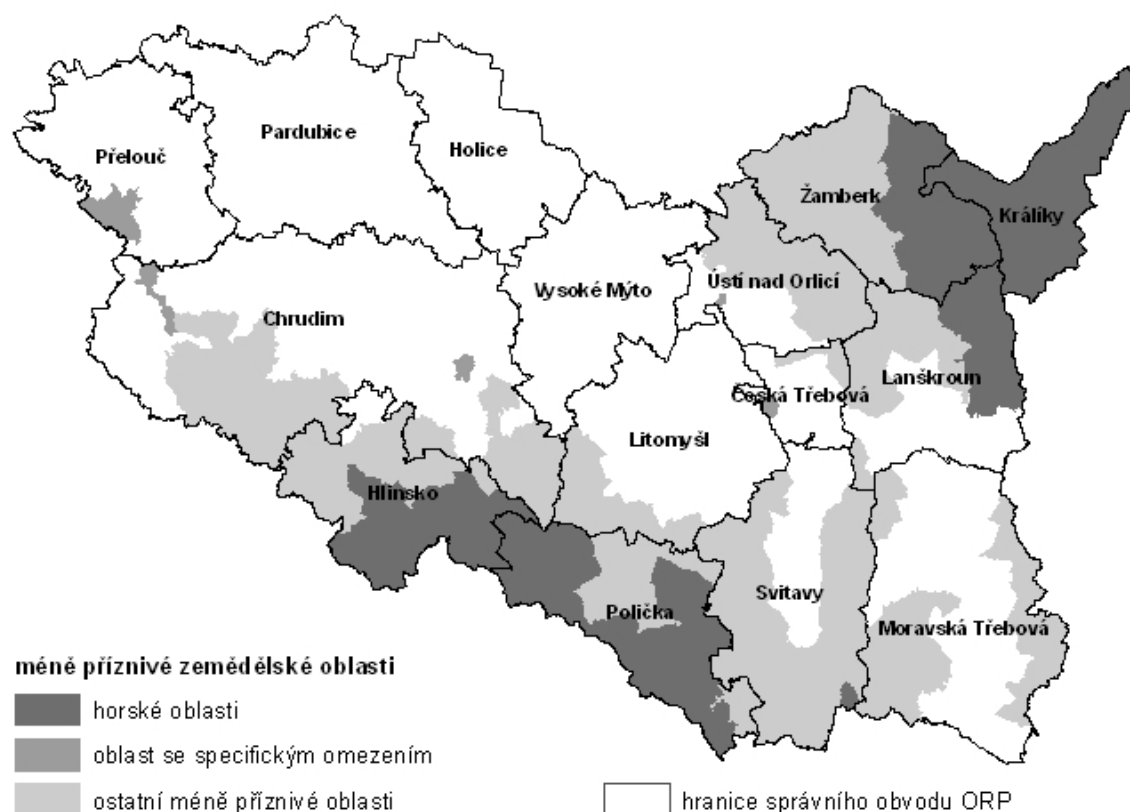
¹⁾ poměr ekologicky pozitivně a negativně využívaných ploch (ukazatel I4 v kap. 4.1)

²⁾ LFA = méně příznivé zemědělské oblasti

Ekologická stabilita krajiny byla zařazena mezi ukazatele pro multikriteriální hodnocení postavení správních obvodů v rámci kraje vzhledem k tomu, že porovnává rozlohu ploch ekologicky pozitivně využívaných (sady, zahrady, louky a pastviny, lesní pozemky a vodní plochy) s plochami ekologicky negativně využívanými (orná půda, zastavěné a ostatní plochy). Podle očekávání má výrazně nejpříznivější ekologickou stabilitu Králicko. S velkým odstupem se za něj řadí Českořebovsko s vysokým podílem zahrad (malý správní obvod s vysokým podílem městského obyvatelstva) a lesních pozemků, převážně v členitém terénu, který se nehodí pro zemědělskou činnost. Třetí místo patří Hlinecku zásluhou vysokého podílu luk a pastvin. K ekologicky nestabilním územím se řadí Pardubicko, Litomyšlsko a Vysokomýtsko.

Jiný pohled poskytuje hodnocení území z hlediska podmínek pro zemědělskou činnost. Podle nařízení vlády č. 241/2004 jsou zvýhodněni zemědělci hospodařící v **méně příznivých oblastech (LFA)** formou vyrovnávacího příspěvku na travní porosty. **Horské oblasti** jsou pro účely výše uvedeného zvýhodnění definovány jako území nad 600 m nadmořské výšky, případně s vysokou svažítostí v nadmořské výšce 500 až 599 m. Tyto plochy jsou na Králicku, Hlinecku, Poličsku, Žambersku a Lanškrounsku. **Ostatní méně příznivé oblasti** jsou vymezeny na základě socio-demografických charakteristik (nízká hustota zalidnění a vysoký podíl zaměstnanosti v zemědělství). Takováto území jsou ve většině správních obvodů v kraji s výjimkou Holicka, Pardubicka, Přeloučska a Vysokomýtska. Poměrně malý rozsah mají v kraji **specifické oblasti**, které jsou definovány jako území s vysokou svažítostí terénu na 50 % katastrálního území. Tyto plochy jsou pouze na jihozápadě Přeloučska a na severozápadě Chrudimska.

Méně příznivé zemědělské oblasti (LFA) v Pardubickém kraji

Vyrovňovací příspěvek mohou dostávat podle nařízení vlády č. 510/2005 zemědělci hospodařící v oblastech s ekologickým omezením (I. zóna NP, CHKO a paťací oblasti).

Tab. 2.5.1.2 Porostní plochy lesů podle subkategorií k 31. 12. 2005

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem

hektary

	Les ochranný	z toho mimořádně nepříznivé stanoviště	Les zvláštního určení	z toho						
				pásma ochrany vodních zdrojů I. stupně	území nár. parků a nár. přírodních rezervací	1. zóny CHKO, přírodní rezervace, přírodní památky	příměst. a rekreač. lesy	lesy se zvýšenou ochrannou funkcí	lesy významné pro uchování biodiverzity	uznané obory a samostat. bažantnice
Pardubický kraj	2 135,7	1 588,0	12 442,1	228,4	1 130,9	1 526,8	609,4	294,9	4 433,5	1 138,7
v tom správní obvody:										
Česká Třebová	1,1	1,1	589,9	-	-	-	-	-	-	-
Hlinsko	-	-	217,6	24,6	-	77,4	-	-	115,6	-
Holice	-	-	2 142,6	2,6	-	183,7	2,5	-	1 774,0	-
Chrudim	385,9	385,9	2 187,2	1,5	262,2	764,7	87,2	-	50,2	918,5
Králupy	583,1	57,0	1 131,7	5,3	605,6	-	-	195,8	324,3	-
Lanškroun	86,6	86,6	1 100,8	-	16,8	-	-	-	619,5	-
Litomyšl	1,2	1,2	801,7	-	211,4	53,0	-	-	492,6	-
Moravská Třebová	820,5	820,5	886,2	20,2	-	12,0	24,6	10,3	819,2	-
Pardubice	-	-	1 323,2	44,8	1,4	58,0	449,4	-	-	44,9
Polička	-	-	320,2	0,5	-	38,6	-	77,7	-	-
Přelouč	2,7	2,7	82,8	-	-	61,1	12,2	-	-	-
Svitavy	0,4	0,4	435,7	129,1	26,9	-	33,4	10,5	3,4	-
Ústí nad Orlicí	114,1	114,1	326,5	-	-	-	-	-	-	-
Vysoké Mýto	6,1	6,1	344,8	-	1,0	195,4	-	0,7	147,7	-
Žamberk	134,1	112,5	551,4	-	5,8	82,9	-	-	87,1	175,2

Z hlediska lesních pozemků je 2 136 ha porostních ploch v Pardubickém kraji zařazeno jako **les ochranný**, rostoucí především na mimořádně nepříznivých stanovištích. Největší mimořádně nepříznivá stanoviště jsou na Moravskotřebovsku a Chrudimsku. Vysokohorské lesy mají na Králicku rozlohu 522 ha a na Žambersku 22 ha. V nejvyšších polohách Králicka je též 4,5 ha klečového pásma. **Lesy zvláštního určení** mají největší rozlohu na Chrudimsku (hlavně obory, bažantnice a 1. zóny CHKO), Holicku (lesy významné pro uchování biodiverzity) a Pardubicku (550 ha v ochranném pásmu léčivých a minerálních vod a 449 ha příměstských a rekreačních lesů). Největší plochy lesů v pásmu ochrany vodních zdrojů 1. stupně jsou na Svitavsku (jímací území Březovského vodovodu zásobujícího Brno). Největší plochy lesa na území národních přírodních rezervací jsou na Králicku (Králický Sněžník).

Tab. 2.5.1.3 Chráněná území k 31. 12. 2005^{*)}

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny (<http://drusop.nature.cz>), vlastní dopočty a odhady ČSÚ

	Velkoplošná chráněná území		Maloplošná chráněná území				Chráněná území celkem (bez překryvů MCHÚ ³⁾ a VCHÚ)	
	počet ¹⁾	výměra (v ha)	počet ¹⁾	výměra (v ha)		výměra (v ha)	% celk. rozlohy SO ORP	
				celkem	v tom na území VCHÚ ²⁾ mimo VCHÚ ²⁾			
Pardubický kraj	3	39 249	97	5 217	1 077	4 140	43 389	9,60
v tom správní obvody:								
Česká Třebová	-	-	-	-	-	-	-	-
Hlinsko	2	16 083	16	339	339	-	16 083	65,23
Holice	-	-	8	237	-	237	237	1,11
Chrudim	1	15 705	24	1 402	636	766	16 471	22,08
Králíky	-	-	1	1 236	-	1 236	1 236	7,79
Lanškroun	-	-	5	97	-	97	97	0,35
Litomyšl	-	-	2	257	-	257	257	0,76
Moravská Třebová	-	-	4	404	-	404	404	0,97
Pardubice	-	-	8	306	-	306	306	0,75
Polička	1	6 884	5	24	20	4	6 888	25,26
Přelouč	-	-	8	141	-	141	141	0,55
Svitavy	-	-	2	134	-	134	134	0,38
Ústí nad Orlicí	-	-	1	9	-	9	9	0,05
Vysoké Mýto	-	-	9	512	-	512	512	1,82
Žamberk	1	577	7	118	82	36	613	2,18

^{*)} výměry území byly odhadnuty s použitím GIS, mohou se lišit od jinde uvedených

¹⁾ včetně území zasahujících do jiného obvodu ORP (kraje), součty SO ORP nemusí přesně odpovídat hodnotě za kraj

²⁾ VCHÚ = velkoplošná chráněná území (chráněné krajinné oblasti a národní parky)

³⁾ MCHÚ = maloplošná chráněná území (národní přírodní památky, národní přír. rezervace, přírodní památky a přír. rezervace)

Chráněná území jsou v Pardubickém kraji na ploše 43 389 ha, což představuje 9,6 % rozlohy kraje (po odečtení překryvů maloplošných území, která jsou uvnitř velkoplošných území). Ochrana přírody se vztahuje na dvě třetiny území Hlinecka, čtvrtinu území Poličska, téměř čtvrtinu Chrudimska a překvapivě jen 8 % rozlohy Králicka.

Na území kraje nezasahuje žádný národní park. Chráněné krajinné oblasti (CHKO), které jsou jediným zástupcem **velkoplošných chráněných území** v kraji, jsou tři: Železné hory (leží na území 30 obcí na Chrudimsku, 5 obcí na Hlinecku a třetina území leží v kraji Vysočina), Žďárské vrchy (17 obcí na Hlinecku, 8 obcí na Poličsku a více než dvě třetiny rozlohy v kraji Vysočina) a Orlické hory (části tří obcí na Žambersku a 97 % rozlohy CHKO leží v Královéhradeckém kraji).

Maloplošná chráněná území jsou v kraji ve všech správních obvodech ORP s výjimkou Českořebovska (dvě přírodní rezervace však leží těsně za hranicemi tohoto správního obvodu). Naproti tomu největší rozsah maloplošných chráněných území je na Králicku, kde leží na území obce Dolní Morava tři čtvrtiny národní přírodní rezervace Králický Sněžník. Druhé největší maloplošné chráněné území – přírodní rezervace Maštale (rozlehlé skalní město tvořené kvádrovými pískovci) – leží na území 4 obcí na Chrudimsku a 2 obcí na Litomyšlsku. K rozsáhlejší chráněným územím patří též národní přírodní rezervace Lichnice – Kaňkovy hory u Třemošnice na Chrudimsku a Bohdanečský rybník na Pardubicku. Menší rozlohu mají dvě národní přírodní památky v kraji – Semínský přesyp (písečná duna) na Přeloučsku a rybníček Šejval u Radhoště na Vysokomýtsku.

Tab. 2.5.1.4 Maloplošná chráněná území k 31. 12. 2005¹⁾

Zdroj: Agentura ochrany přírody a krajiny (<http://drusop.nature.cz>), vlastní dopočty a odhady CSU

	Maloplošná chráněná území (MCHÚ)		v tom podle kategorií							
			národní přírodní památka		národní přírodní rezervace		přírodní památka		přírodní rezervace	
	počet ¹⁾	výměra (v ha)	počet ¹⁾	výměra (v ha)	počet ¹⁾	výměra (v ha)	počet ¹⁾	výměra (v ha)	počet ¹⁾	výměra (v ha)
Pardubický kraj	97	5 217	2	2,7	3	1 829,9	53	674,7	39	2 709,3
v tom správní obvody:										
Česká Třebová	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hlinsko	16	339	-	-	-	-	12	166,6	4	172,8
Holice	8	237	-	-	-	-	3	6,3	5	230,9
Chrudim	24	1 402	-	-	1	345,5	14	95,4	9	960,9
Králíky	1	1 236	-	-	1	1 235,6	-	-	-	-
Lanškroun	5	97	-	-	-	-	2	29,4	3	67,1
Litomyšl	2	257	-	-	-	-	1	30,7	1	226,6
Moravská Třebová	4	404	-	-	-	-	2	47,5	2	356,9
Pardubice	8	306	-	-	1	248,9	5	18,8	2	38,6
Polička	5	24	-	-	-	-	3	11,6	2	12,2
Přelouč	8	141	1	0,3	-	-	4	49,9	3	90,9
Svitavy	2	134	-	-	-	-	-	-	2	133,9
Ústí nad Orlicí	1	9	-	-	-	-	-	-	1	9,2
Vysoké Mýto	9	512	1	2,3	-	-	3	190,2	5	319,7
Žamberk	7	118	-	-	-	-	4	28,3	3	89,6

¹⁾ výměry území byly odhadnuty s použitím GIS, mohou se lišit od jinde uvedených

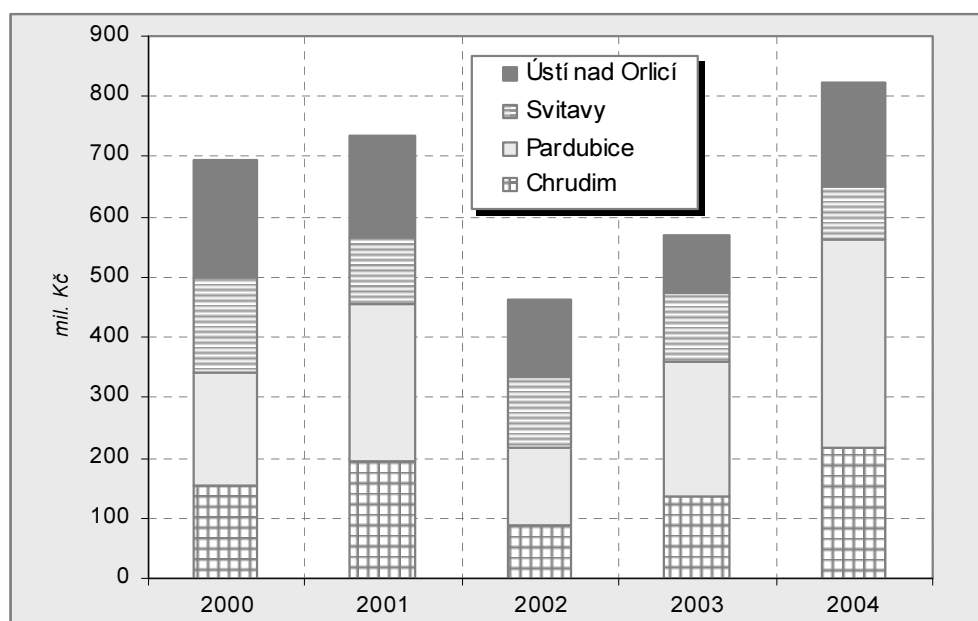
¹⁾ včetně území zasahujících do jiného obvodu ORP (kraje), součty SO ORP nemusí přesně odpovídat hodnotě za kraj

Z dalších chráněných území lze uvést nadregionální biocentra (ptačí oblasti) na Holicku a Pardubicku, nadregionální biokoridory, z nichž 2 nejvýznamnější v západovýchodním směru procházejí při hranici kraje, v severojižním směru zaujímá největší biokoridor část území Orlickoústecka, Českořebovska, Svitavska a Moravskotřebovska.

Údaje o vynaložených prostředcích na ochranu životního prostředí jsou k dispozici v regionálním členění do úrovně okresů s určitým zpožděním. V době zpracování publikace nebyly k dispozici údaje za rok 2005.

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí činily v roce 2004 v Pardubickém kraji 940 mil. Kč, z toho připadala téměř polovina na okres Pardubice, 22 % připadlo na okres Svítavy, 20 % na okres Ústí nad Orlicí a pouze 9 % na okres Chrudim. Nadprůměrný podíl v pardubickém okrese je důsledkem vyšších výdajů vynaložených na nakládání s odpadními vodami, ve svitavském okrese na nakládání s odpady.

Investice na ochranu životního prostředí podle okresů

Investice na ochranu životního prostředí se v 90. letech 20. století týkaly zejména odšívování tepelných elektráren, proto směřovaly v Pardubickém kraji hlavně do okresu Pardubice. Původně v roce 1997 vedly k tomu, že větší prostředky byly vkládány do protipovodňových opatření. Růst investic na ochranu životního prostředí v roce 2004 se týkal zejména okresu Pardubice, a to v oblasti nakládání s odpadními vodami.

Z celkového objemu vynaložených **investic na ochranu životního prostředí** v kraji za 5 let směřovalo 35 % prostředků do okresu Pardubice, 24 % do okresu Chrudim, následovaly okresy Ústí nad Orlicí (23 %) a Svitavy (18 %). Největší část prostředků byla vynaložena na kanalizace a čistírny odpadních vod (hlavně v okresech Pardubice a Ústí nad Orlicí). Na ochranu klimatu (protipovodňová opatření) bylo nejvíce peněz určeno v okrese Svitavy.

Tab. 2.5.1.5 Náklady na pořízené investice na ochranu životního prostředí v letech 2000 – 2004

v tis. Kč b.c.

	Náklady na pořízené investice celkem	v tom			
		ochrana ovzduší a klimatu	nakládání s odpadními vodami	nakládání s odpady	ostatní investice na ochranu životního prostředí
Pardubický kraj	3 284 459	928 788	1 582 251	454 127	319 293
v tom okresy:					
Chrudim	787 220	269 219	386 307	80 881	50 813
Pardubice	1 146 046	196 774	563 732	207 192	178 348
Svitavy	589 080	280 195	183 179	67 930	57 776
Ústí nad Orlicí	762 113	182 600	449 033	98 124	32 356

Znečištění ovzduší je monitorováno sítí měřících stanic (imise) a plošné hodnocení emisí probíhá podle jednotlivých skupin producentů znečištění (REZZO 1 – 4), přitom v regionálním členění jsou publikovány údaje bez mobilních zdrojů (REZZO 1 – 3).

U většiny hlavních znečišťujících látek je republikový průměr emisí překročen v rámci kraje nejvíce v okrese Pardubice. V přepočtu na 1 km² byly v roce 2004 tuhé emise vyšší o 54 %, u oxidu siřičitého a oxidů dusíku byl republikový průměr překročen pětinásobně. Ostatní okresy jsou hluboko pod republikovým průměrem s výjimkou tuhých emisí v okresech Chrudim a Ústí nad Orlicí, kde jsou měrné emise tuhých látek na úrovni republikového průměru.

Tab. 2.5.1.6 Měrné emise oxidu siřičitého a oxidů dusíku REZZO 1 – 3

t/km²/rok

	oxid siřičitý						oxidy dusíku					
	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000 (%)	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000 (%)
Pardubický kraj	4,19	4,66	4,06	4,73	3,67	87,6	3,12	3,19	3,09	3,30	2,85	91,4
v tom okresy:												
Chrudim	1,09	1,11	0,93	0,85	0,92	85,0	0,86	0,73	0,74	0,73	1,25	145,2
Pardubice	16,34	19,12	17,07	20,52	15,05	92,1	13,30	13,82	13,32	14,45	11,61	87,3
Svitavy	1,04	0,91	0,74	0,79	0,80	76,5	0,63	0,63	0,63	0,61	0,58	91,8
Ústí nad Orlicí	1,49	1,35	0,97	0,95	0,93	62,7	0,42	0,41	0,41	0,39	0,38	92,5

Z hlediska **imisí** se na základě měření jeví největším problémem v kraji překročení imisních limitů suspendovaných částic frakce PM₁₀, především na stanicích v Pardubicích – Dukle. Je-li maximální tolerovaný počet 35 překročení limitní hodnoty 50 mikrogramů na m³/24 hodin za rok, zde byla 36. naměřená hodnota v roce 2005 celkem 65 µg/m³. Limit byl překročen i v Ústí nad Orlicí (55 µg/m³) a ve Svitavách byla zjištěna hraniční hodnota 50 µg/m³. Z dat publikovaných ve Statistické ročence životního prostředí ČR 2006 (tab. B1.2.21) vyplývá, že výše uvedené imisní limity byly překročeny téměř na celém území správních obvodů ORP Pardubice, Holic a Přelouč, dvou třetinách rozlohy Vysokomytska, více než polovině Chrudimska a jen na malých plochách ostatních správních obvodů v okrese Ústí nad Orlicí a Svitavy.

Ročenka ukazuje též překročení maximálních denních osmihodinových klouzavých průměrů cílových limitů **ozonu** (120 µg/m³ k 1. lednu 2010, maximálně tolerováno 25 překročení za rok) na Hlinecku, části Poličska a Chrudimska, částečně i na Pardubicku. V Pardubicích – Rosicích bylo za tříleté období 2003 – 2005 zjištěno v průměru ročně 48 překročení cílového limitu, ve Svatouchu 35 překročení.

Hospodaření s vodou a nakládání s odpadními vodami bylo podrobně zjišťováno za rok 2001, v dalších letech nejsou regionálně členěná data k dispozici. Z Cenzu veřejných vodovodů a kanalizací 2002 vyplývá, že veřejný vodovod neměla desetina obcí v kraji, v okrese Chrudim jich bylo dokonce 17 %. Podíl obyvatel zásobovaných vodou z veřejného vodovodu byl zde pouze 82,8 %, zatímco krajský průměr byl 91,7 % a nejvyšší podíl 96,1 % byl zjištěn v okrese Svitavy. Nejvyšší specifická potřeba vody byla v domácnostech v okrese Ústí nad Orlicí a Pardubice. Nejnižší specifická potřeba v okrese Chrudim souvisí s vyšším podílem osob zásobovaných vodou z neveřejných zdrojů.

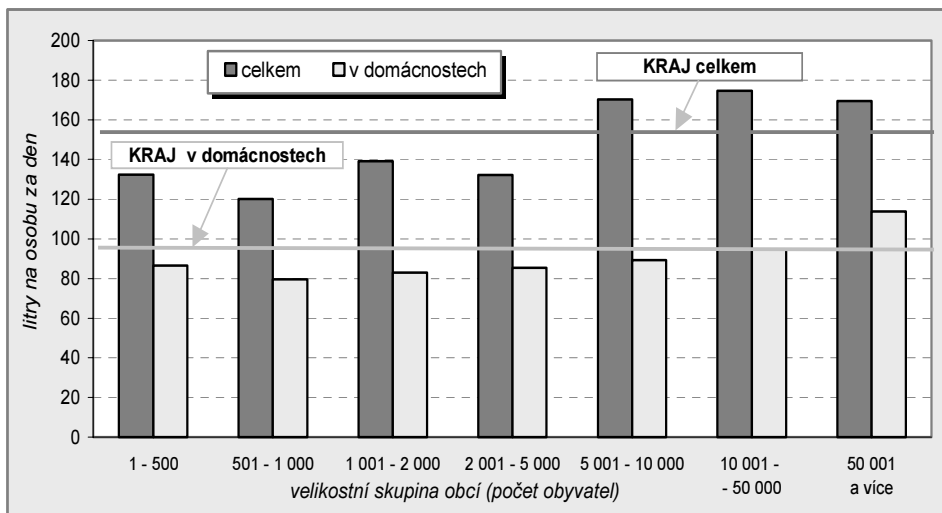
Tab. 2.5.1.7 Vyrobená voda, odpadní vody a jejich čištění za rok 2001

Zdroj : Cenzus veřejných vodovodů a kanalizací ČR 2002

	Voda (tis. m ³)			Specifická potřeba vody na obyvatele v domácnosti na 1 den (l)	Vypouštěné odp. vody do kanal. (tis. m ³)	Čištěné odp. vody bez srážkových (tis. m ³)	Podíl čistěných odpadních vod (%)	Podíl obyv. v domech napoj. na veřej. kanal. s ČOV (%)
	vyrobená pitná	fakturovaná celkem	z toho domácnostem					
Pardubický kraj	33 421	26 183	15 769	92,9	30 813	26 806	87,0	58,3
v tom okresy:								
Chrudim	6 300	3 987	2 467	77,6	5 612	4 311	76,8	53,4
Pardubice	8 599	8 090	5 483	99,6	9 428	7 714	81,8	70,9
Svitavy	8 281	5 790	3 088	86,0	7 159	6 871	96,0	49,7
Ústí nad Orlicí	10 241	8 317	4 731	100,7	8 613	7 909	91,8	53,7

V domech napojených na veřejnou kanalizaci žily koncem roku 2001 dvě třetiny obyvatel kraje (od té doby se jejich podíl zvýšil o 2 procentní body). Nejvyšší podíl byl zjištěn v okrese Pardubice (78 %), nejvíce zaostávalo napojování obytných domů v okrese Svítavy (pouze 55 %). Podíl obyvatel v domech s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod byl 58,3 %. V okrese Pardubice přesahoval tento podíl 70 %, zatímco v okrese Svítavy nedosahoval ani 50 %. Z celkového objemu vypouštěných odpadních vod byl podprůměrný podíl čištěn v okresech Chrudim a Pardubice. V pardubickém okrese byla příčinou nedostatečná čistící kapacita (v roce 2001 již byla plně využita).

Specifická potřeba vody na obyvatele podle velikostních skupin obcí v roce 2001

S výjimkou nejmenších obcí lze konstatovat, že s rostoucí velikostí obce roste i specifická potřeba vody v domácnostech. V malých obcích má vliv na vyšší spotřebu vody to, že součástí řady domácností je domácí hospodářství. Nároky na vodu rostou s péčí o hospodářská zvířata. Největší specifická potřeba vody ve městech s 5 – 50 tisíci obyvateli je ovlivněna lokalizací průmyslu.

Data za celkovou **produkci odpadů** nejsou po roce 2000 k dispozici v členění do úrovně okresů v souvislé časové řadě. V roce 2000 bylo v kraji produkováno 1,1 mil. tun odpadů (podle ISO2 na www.vuv.cz). Po změně metodiky bylo v kraji v roce 2005 produkováno též 1,1 mil. tun, avšak v odlišné struktuře. Snížil se objem vykazovaného odpadu z energetiky (z 0,56 mil. tun na 0,01 mil. tun). V porovnání s rokem 2000 vzrostl v roce 2005 objem odpadů produkovaných průmyslem i objem komunálního odpadu (ze 132 tis. tun v roce 2000 na 176 tis. tun v roce 2005). Data za roky 2002 – 2005 jsou k dispozici až do úrovně SO ORP na internetových stránkách Centra pro hospodaření s odpady <http://ceho.vuv.cz> podle druhu odpadu a způsobu nakládání s ním v rámci Informačního systému odpadového hospodářství (ISOH).

Podnikového odpadu bylo v roce 2005 vyprodukováno v kraji 361 tis. tun, z toho připadalo 20 tis. tun na nebezpečný odpad. Podniky v okrese Pardubice vyprodukovaly 49 % z objemu odpadu v kraji, následoval okres Chrudim (19 %), a Ústí nad Orlicí (17 %). Nejvyšší podíl nebezpečného odpadu v kraji pochází z okresu Ústí nad Orlicí (33 %).

Evidovaná skládka na ukládání nebezpečných odpadů je v kraji jediná (Rybitví), 9 skládek slouží k ukládání inertního (stavebního) odpadu a 9 k ukládání ostatního odpadu (podle databáze Výzkumného ústavu vodohospodářského). Skládky inertního odpadu jsou lokalizovány především na Pardubicku (3) a Chrudimsku (3), po jedné skládce je na Žambersku, Vysokomyštsku a Litomyšlsku. Největší volná kapacita je na skládkách v Běstovicích (Vysokomyštsko) a Dlouhoňovicích (Žambersko). Skládky pro ostatní, především komunální odpad, jsou po kraji rozptýleny rovnoměrněji. V databázi ostatních skládek není žádná uvedena na Holicku, Králicku, Litomyšlsku, Pardubicku a Svítavsku. Největší volnou kapacitu má skládka ve Chvaleticích (Přeloučsko), která slouží pro severozápadní část kraje.

2.5.2 Infrastruktura

Vybavenost obcí je do značné míry ovlivněna velikostní strukturou obcí v jednotlivých správních obvodech. Z tohoto pohledu není překvapením nižší vybavenost na Vysokomýtsku, pro které je typický vysoký podíl malých obcí. Ve většině správních obvodů jsou všechny obce vybaveny veřejným **vodovodem**. Výjimku tvoří Hlinecko, Chrudimsko, Pardubicko a Vysokomýtsko, kde nebyl v roce 2005 veřejný vodovod k dispozici ve více než desetině obcí. Nejmenší vybavenost **kanalizací s napojením na čistírnu odpadních vod** mají obce na Hlinecku, Svitavsku, kde v roce 2005 započaly práce na ČOV v Brněnci, na kterou by měly být po roce 2006 napojeny i okolní obce. V letech 2000 – 2005 se napojení obcí na kanalizaci s ČOV zlepšilo především na Lanškrounsku, Přeloučsku a Pardubicku.

Rychlým tempem pokračovala po roce 2000 **plynofikace** obcí. Všechny obce jsou napojeny na plyn na Holicku a téměř všechny na Pardubicku a Přeloučsku. Více než polovina obcí zůstává bez rozvodu plynu na Králicku a Žambersku.

Autobusová zastávka je ve většině obcí či v jejich bezprostřední blízkosti. Dálkové autobusové spoje zastavují ve 24 % obcí, nejvíce na Králicku a Orlickoústecku. Nejméně dálkových spojů zastavuje v obcích Přeloučska a Vysokomýtska. Železnice vede do všech správních obvodů ORP v kraji. Více než čtvrtina obcí má **železniční zastávku**, přitom na Králicku je zastávka ve čtyřech a na Českořtebovsku ve třech obcích z pěti. Nejmenší podíl obcí se železniční zastávkou je na Litomyšlsku a Pardubicku.

Tab. 2.5.2.1 Technická infrastruktura

	Podíl obcí vybavených (%)							
	kanalizací s napojením na ČOV			plynem ze sítě			zastávkou dálkové dopravy	železniční zastávkou
	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 (proc. body)	2000	2005	rozdíl 2005 - 2000 (proc. body)	2004	2004
Pardubický kraj	22,1	26,3	4,2	55,5	78,8	23,2	23,9	25,9
v tom správní obvody:								
Česká Třebová	40,0	40,0	0,0	40,0	60,0	20,0	40,0	60,0
Hlinsko	9,1	9,1	0,0	18,2	90,9	72,7	31,8	27,3
Holice	21,4	28,6	7,1	71,4	100,0	28,6	28,6	21,4
Chrudim	19,8	22,1	2,3	66,3	86,0	19,8	23,3	27,9
Králíky	60,0	60,0	0,0	40,0	40,0	0,0	80,0	80,0
Lanškroun	31,8	45,5	13,6	36,4	59,1	22,7	22,7	36,4
Litomyšl	17,1	17,1	0,0	40,0	74,3	34,3	25,7	11,4
Moravská Třebová	27,3	27,3	0,0	33,3	51,5	18,2	39,4	33,3
Pardubice	36,8	45,6	8,8	94,7	98,2	3,5	12,3	12,3
Polička	10,0	10,0	0,0	30,0	80,0	50,0	35,0	35,0
Přelouč	19,0	28,6	9,5	76,2	97,6	21,4	9,5	19,0
Svitavy	10,7	10,7	0,0	53,6	64,3	10,7	21,4	25,0
Ústí nad Orlicí	12,5	12,5	0,0	43,8	62,5	18,8	43,8	43,8
Vysoké Mýto	7,5	15,0	7,5	60,0	82,5	22,5	10,0	25,0
Žamberk	40,7	48,1	7,4	18,5	48,1	29,6	33,3	29,6

Poštovní úřad je v 38 % obcí v kraji. Podíl obcí s poštou je nejvyšší na Králicku, kde ji mají k dispozici obyvatelé čtyř pětina obcí. Ve více než polovině obcí je pošta umístěna na Orlickoústecku a Žambersku. Nejnižší vybavenost poštou je na Pardubicku (23 % obcí), Vysokomýtsku (25 %) a Přeloučsku (26 %), tedy ve správních obvodech s rozdrobenou sídelní strukturou.

Z jednotlivých typů **školských zařízení** má nejvíce obcí mateřskou školu. Tu mají více než tři čtvrtiny obcí na Českořtebovsku a Králicku. V méně než 40 % obcí je mateřská škola na Přeloučsku, Vysokomýtsku a Chrudimsku. Základní škola je ve 40 % obcí kraje, přitom v 19 % obcí je úplná základní škola s 1. – 9. ročníkem, zatímco ve 22 % obcí je základní škola pouze s 1. – 5. ročníkem. Jestliže je základní škola ve čtyřech pětina obcí na Českořtebovsku a Králicku, na Přeloučsku nemá školu 76 % obcí. Nejnižší vybavenost úplnou základní školou je na Vysokomýtsku, kde jsou základní školy s 1. – 9. ročníkem pouze ve dvou městech. V každém správním obvodě v kraji je alespoň jedno střední odborné učiliště a alespoň 1 gymnázium. Střední odborné školy nejsou pouze ve správních obvodech Hlinsko, Králíky a Přelouč.

Jedno z nejrozšířenějších **kulturních zařízení**, které je ve čtyřech pětina obcí v kraji, jsou veřejné knihovny. Všechny obce mají knihovnu na Českořtebovsku, Holicku, Králicku a Poličsku. Více než čtvrtina obcí nemá knihovnu na Pardubicku, Chrudimsku a Přeloučsku.

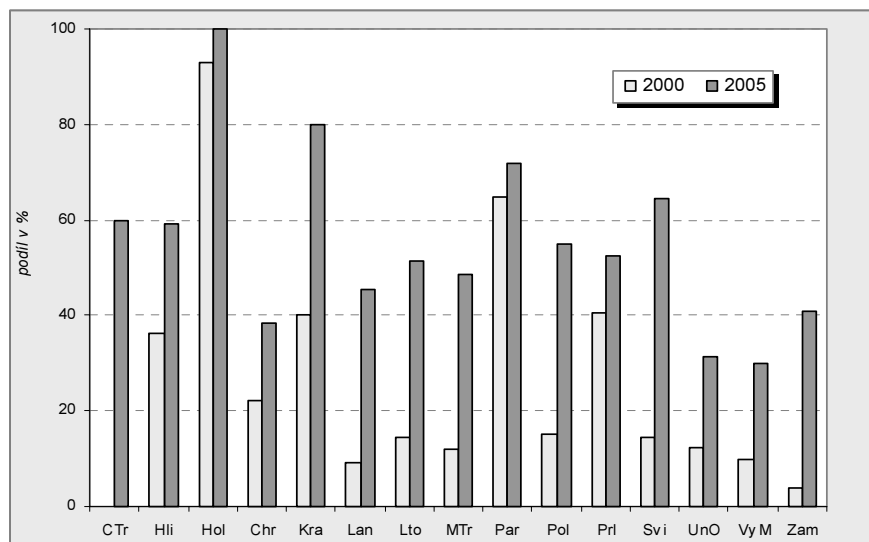
Hřiště jsou nejrozšířenějším **tělovýchovným zařízením**, dostupným téměř ve třech čtvrtinách obcí. Alespoň jedno má každá obec na Holicku a Králícku, nejnižší vybavenost obcí je na Moravskotřebovsku, Pardubicku a Chrudimsku. Tělocvičnu mají všechny obce na Česko-třebovsku, přitom méně než třetina obcí na Vysokomýtsku a Přeloučsku.

Tab. 2.5.2.2 Vybavenost obcí v roce 2005

	Podíl obcí správního obvodu ORP se zařízením v obci (%)									
	mateřská škola	základní škola		knihovna	hřiště, stadion	tělocvična	samostatná ordinace praktického lékaře včetně detašovaných pracovišť			
		1. - 5. ročník	1. - 9. ročník				pro dospělé	pro děti	stomatologa	gynekologa
Pardubický kraj	48,9	22,3	19,0	77,9	71,0	46,0	21,2	18,4	17,7	8,4
v tom správní obvody:										
Česká Třebová	80,0	60,0	20,0	100,0	80,0	100,0	40,0	40,0	20,0	20,0
Hlinsko	40,9	18,2	22,7	77,3	68,2	40,9	22,7	18,2	13,6	13,6
Holice	57,1	21,4	28,6	100,0	100,0	85,7	35,7	28,6	28,6	7,1
Chrudim	38,4	12,8	19,8	62,8	64,0	39,5	22,1	16,3	17,4	15,1
Králíky	80,0	40,0	40,0	100,0	100,0	80,0	60,0	60,0	60,0	40,0
Lanškroun	68,2	36,4	27,3	77,3	81,8	72,7	27,3	27,3	22,7	4,5
Litomyšl	54,3	20,0	20,0	94,3	85,7	42,9	22,9	25,7	20,0	5,7
Moravská Třebová	51,5	12,1	24,2	84,8	60,6	39,4	18,2	15,2	15,2	6,1
Pardubice	43,9	17,5	12,3	63,2	61,4	35,1	17,5	14,0	17,5	7,0
Polička	70,0	40,0	20,0	100,0	75,0	55,0	40,0	35,0	30,0	10,0
Přelouč	31,0	11,9	11,9	66,7	66,7	28,6	11,9	9,5	9,5	2,4
Svitavy	53,6	17,9	28,6	82,1	75,0	42,9	28,6	25,0	21,4	3,6
Ústí nad Orlicí	68,8	50,0	31,3	87,5	81,3	75,0	25,0	18,8	25,0	6,3
Vysoké Mýto	37,5	27,5	5,0	80,0	65,0	32,5	7,5	7,5	7,5	2,5
Žamberk	70,4	44,4	18,5	96,3	81,5	74,1	14,8	14,8	14,8	11,1

Územní rozdíly jsou patrné i ve vybavenosti obcí **zdravotnickými zařízeními**. Nejvyšší vybavenost je v nejmenších správních obvodech ORP Česká Třebová a Králíky, nejnižší v sídelně rozdrobených správních obvodech Přelouč a Vysoké Mýto.

Obce se schválenou územně plánovací dokumentací podle SO ORP

Pro rozvoj území je nezbytné, aby měly obce schválený územní plán či urbanistickou studii. V tomto směru byl zaznamenán v letech 2000 – 2005 v Pardubickém kraji značný pokrok. Na Česko-třebovsku proces schvalování proběhl v 60 % obcí, na Svítavsku v polovině obcí. Všechny obce na Holicku mají již územně plánovací dokumentaci schválenou, naproti tomu ve správních obvodech ORP Ústí nad Orlicí a Vysoké Mýto nebyla koncem roku 2005 schválena plánovací dokumentace ve dvou třetinách obcí.

Zdroj: Ústav územního rozvoje Brno

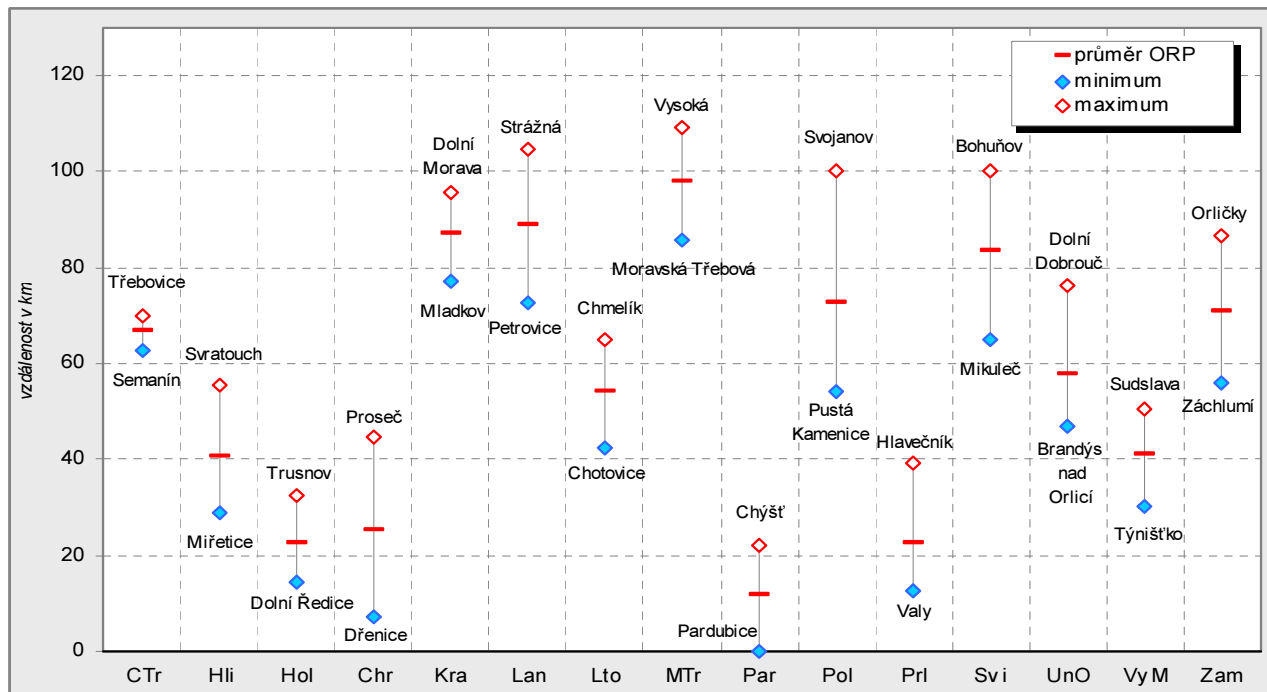
2.5.3 Dopravní dostupnost, poloha vzhledem k rozvojovým osám a oblastem

Protáhlý tvar kraje ve směru východ – západ a excentrická poloha krajského města vedou k územním rozdílům z hlediska **dopravní dostupnosti krajského města**, které lze považovat nejen za správní centrum kraje, ale i za jeho hospodářské jádro. Velká vzdálenost od centra má tedy především vliv na ekonomické prostředí odlehlých oblastí kraje. Obce nejvzdálenějšího správního obvodu – Moravskotřebovsko – jsou od Pardubic vzdáleny v průměru téměř 100 km, přitom největší silniční vzdálenost má obec Vysoká (107 km).

Z Vysoké trvá cesta osobním automobilem do krajského města více než 2 hodiny. Druhým nejvzdálenějším správním obvodem je Lanškrounsko a na 3. místo se řadí Králicko. Také několik obcí na Svitavsku a Poličsku je od Pardubic vzdáleno více než 100 km. Problematice časové dostupnosti krajského města a sídelních měst správních obvodů ORP se ve vztahu k míře nezaměstnanosti formou tabulek a kartogramů věnuje kapitola 3. Funkční regiony.

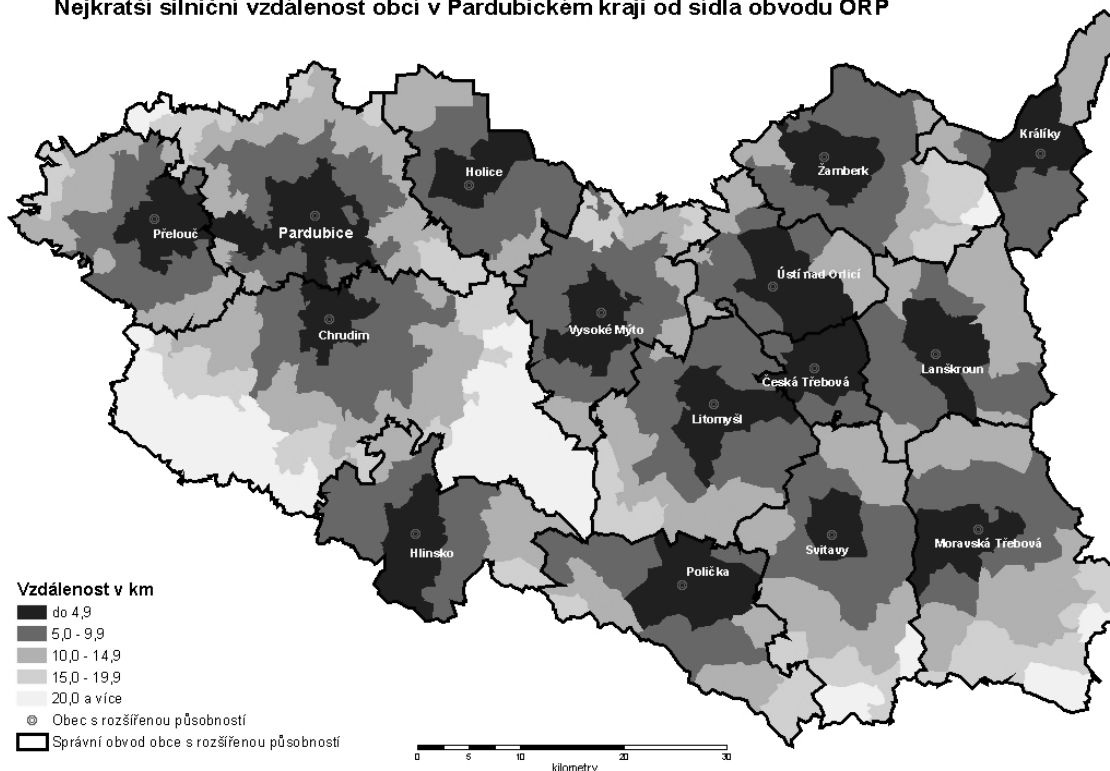
Silniční vzdálenost obcí od krajského města Pardubice podle správních obvodů ORP

Zdroj: www.mapy.cz

Rozdílná velikost správních obvodů ORP vede k tomu, že zatímco na Českořebovsku není žádná obec od sídelního města správního obvodu dál než 10 km, na Chrudimsku je třetina obcí dál než 20 km od Chrudimi.

Nejkratší silniční vzdálenost obcí v Pardubickém kraji od sídla obvodu ORP

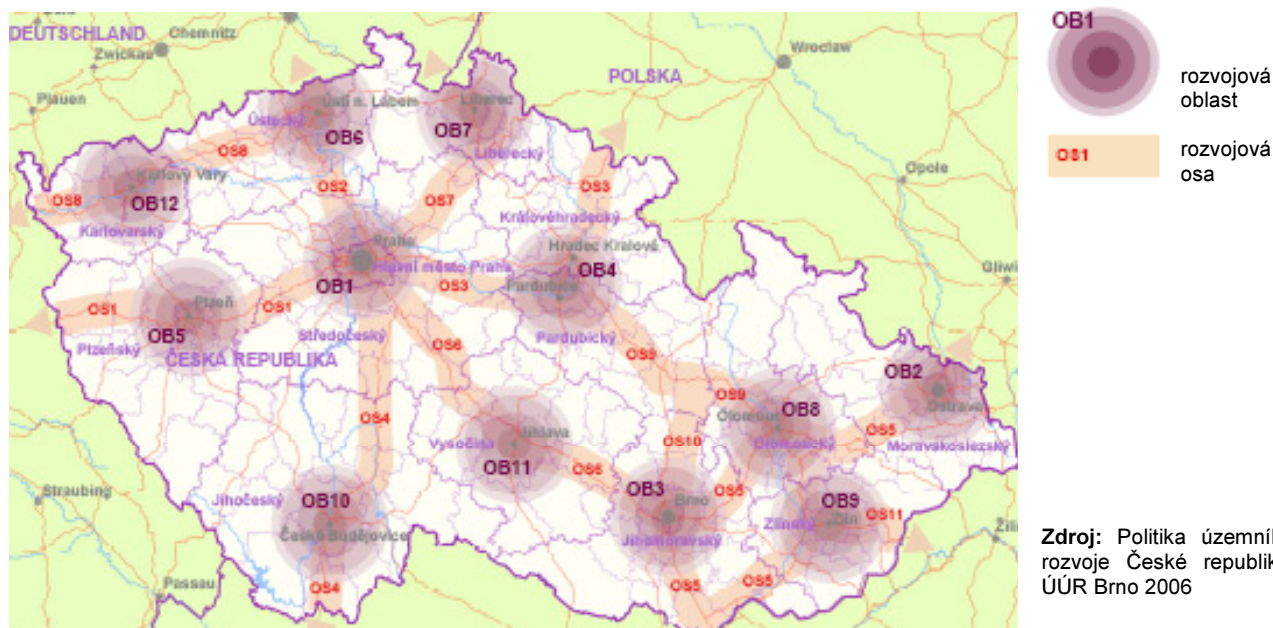

Průměrná vzdálenost do sídla správního obvodu ORP Chrudim je 12 km (vážený průměr, kde váhou je počet obyvatel v obci, pro obyvatele Chrudimi byla pro výpočet stanovena vzdálenost 1 km), na Moravskotřebovsku a Žambersku je průměrná vzdálenost sídla ORP 8 km. Skupina středně velkých správních obvodů má průměrnou vzdálenost sídla obvodu ORP 6 km (Litomyšlsko, Poličsko, Přeloučsko, Svitavsko a Vysokomýtsko). Průměrná vzdálenost ostatních sídel obvodů ORP je 4 – 5 km, výjimku tvoří Česká Třebová, kde průměrná vzdálenost v rámci správního obvodu nedosahuje 2 km.

Část území kraje leží v jedné z 12 **rozvojových oblastí**, vymezených v dokumentu „Politika územního rozvoje České republiky“. Zatímco v ostatních případech mají rozvojové oblasti svůj název podle jednoho města, v případě Pardubického kraje tvoří jádro oblasti krajská města dvou sousedních krajů – Hradec Králové a Pardubice. V uvedených 12 urbanizačních centrech se koncentruje významná část ekonomického potenciálu republiky a lze v nich pozorovat nejrychlejší hospodářský růst, který je však doprovázen i řadou negativních jevů. Centra se potýkají s nevyhovující dopravní infrastrukturou, poškozením životního prostředí a mají problémy s využitím opuštěných průmyslových a vojenských areálů (brownfields). Rozvojová oblast OB4 nezahrnuje v Pardubickém kraji jen vlastní město Pardubice, ale zahrnuje celé správní obvody ORP okresu Pardubice a severní polovinu Chrudimska. Významným rozvojovým faktorem je nejen budoucí křížení dálnice D11 s rychlostní komunikací R35, ale i připravovaná výstavba přístavu Pardubice s napojením na 1. tranzitní železniční koridor.

Větší část Pardubického kraje leží přímo na **rozvojových osách mezinárodního významu** (těch je podle „Politiky územního rozvoje České republiky“ celkem 11), či v jejich blízkosti. Pardubickým krajem prochází osa OS3 od západu na východ podél železničního koridoru, resp. silnic evropského významu územím správního obvodu ORP Přelouč a Pardubice. Správním obvodem ORP Pardubice, Holice, Vysoké Mýto, Litomyšl, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová a Lanškroun prochází osa OS9 a od severu k jihu v linii 1. železničního koridoru na Svitavsku a připravované rychlostní silnice R43 na Moravskotřebovsku (osa OS10).

Rozvojové osy a oblasti

Kromě rozvojového potenciálu, u kterého je uplatňováno především investiční hledisko, lze polohu správních obvodů hodnotit i z hlediska **urbanizačního potenciálu**, který je vázán na osídlení a aktivity obyvatelstva. Na rozdíl od rozvojových oblastí, do kterých patří jen severozápadní část kraje, lze urbanizační oblast vymezit i ve východní polovině kraje správními obvody Litomyšl, Svitavy, Česká Třebová a Ústí nad Orlicí. Největší města těchto oblastí navíc spojují urbanizační osy.

Na základě **vyhodnocení polohy správních obvodů** ORP vzhledem k rozvojovým a urbanizačním osám a oblastem (ukazatel I8 v kapitole 4.1; jde o vícekritériální hodnocení, které metodicky navrhl a zpracoval Bc. Kamenický z ČSÚ Praha), má po Pardubicku nejlepší předpoklady rozvoje Přeloučsko, Holicko a Vysokomýtsko. Mezi 205 správními obvody ORP v ČR se Pardubice řadí na 12. místo, Přelouč na 31. a Holice na 51. místo. Nejméně příznivou polohu má Poličsko (197. místo z 205), Hlinecko (175. místo), Žambersko a Králicko.